

áldoztak. Sokan önkéntesként vonultak be. A korabeli feljegyzések szerint, számuk meghaladta a kétszázat, s a harcokból soha nem tértek vissza.

Néhányuk neve vált ismertté csupán, köztük a Szentpéteri testvéreké. Ferenc, Imre és Miklós 1849-ben már nem éltek. A hadmege parancsnoka, *Cserey ezredes*, a magukra maradt szülőknek állami segítséget ajánlott fel. Az apa büszkén utasította vissza az ajánlatot, mondván: „Vagyonomat három fiam képezte. Örvendek, hogy mind a hármat a haza számára nevelhettem, s büszkít a tudat, hogy mind a három vérét a hazáért ontotta.”

A főtisztek közül a legizgalmasabb egyéniség Kiss Ernő, akit *Mária Terézia* emelt nemesi rangra. A família a legtehetősebbek közé tartozott, fiuk ennek megfelelően a monarchia legelőkelőbb iskolájában a bécsi Thereziánumban végeztek tanulmányait. Katonai pályáján gyorsan haladt előre, 1845-ben már ezredes, a 2. Hannoveri huszárezred parancsnoka. Ekkor saját pénzén az ezred egyik századát díszegyenruhába öltöztette és elvitte a deli legényeket bemutatni *Ernő Ágost* királynak. Kiss Ernő gáláns természetű volt, könnyedén bánt a pénzzel, kisebb nagyobb kölcsönökkel segítve ki például *Haynau* bárót is, aki később sehogy sem akart emlékezni erre a gesztusra. 1848-ban az egyetlen magas rangú tiszt, aki csatlakozott a szabadságharchoz. 1949-ben már altábornagy, amikor országos főparancsnokká is kinevezik. A világos fegyverletétel után elsőként állították Aradon hadbíróság elé.

Czetz János katonacsaládból származott, érthető tehát, hogy maga is ezt a hivatást választotta. A bécsi Földrajzi Intézet katonai térképészeti osztályán dolgozott, s innét vitte őt *Mészáros Lázár*,

az első felelős magyar kormány hadügyminisztere, hogy megszervezzék a minisztériumot. 1848-ban *Bem tábornokkal* közösen szervezték újjá a szétbomlott, zilált erdélyi sereget, amellyel karácsony első napján, győztesen vonulhattak be Kolozsvárra, majd egész Észak-Erdélyből kiverték a császáriakat. Sikeres csaták hőse volt ő, 27 évesen nyerte el a tábornoki kinevezést. A szabadságharc bukása után külföldre menekült, ahol megírta az erdélyi hadjárat történetét. Ezután Argentínában telepedett le. Az argentin hadsereg kiemelkedő szervezője és Argentína első nemzeti Katonai Akadémiájának létrehozója és 25 éven át igazgatója. Földrajztudományi munkássága is jelentős. Buenos Aires egyik főterén lovas szobra áll a Katonai Akadémia előtt. Emlékeztet arra, hogy távol a hazájától is megállta a helyét. 1902-ben 82 évesen hunyt el. Síremlékét az argentin főváros katonahősök temetőjében állították fel.

Lázár Vilmos tizennyolc esztendősen katonai pályára lépett. 11 évi szolgálat után vált meg a seregtől, s civil foglalkozást választott. A honvédsereg alakításakor visszatér, nagyon hamar önálló hatáskört kap, zászlóalj főhadnagyként. Felső-Magyarország védelmét bízták rá. Bem parancsára a temesvári csata után még megpróbálta a széthullott sereget ismét egybefogni. Am Világos után ő is megadta magát. A „győztesek” a legbűnösebbek kategóriájába sorolták Lázárt, ám amiért letette a fegyvert, kegyelemből kötélt helyett golyó általi halálra ítélték.

A legszebb tavasz 167. évfordulóján tisztelegjünk hát a szabadságharc örmény tisztjei és közkatonái előtt.

*Források felhasználásával összeállította
Nuridsány Zoltánné*

Bálintné Kovács Júlia

Tallózásaim innen-onnan

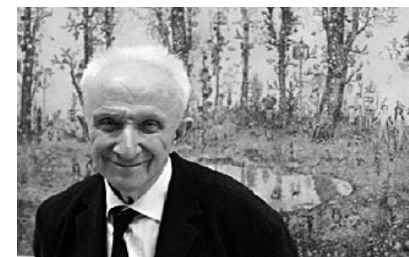
Mint a Füzetek munkatársának, erdélyi tudósítójának, feladatom a sajtófigyelés. Ezúttal is ezt teszem. Először egy Gross Arnoldról szóló írásból idézek, amelyben a szerző - Józsa István a 85 éves művészt köszöntötte a kolozsvári Szabadság hasábjain 2014 novemberében.

„Az erdélyi identitás egy életre szól. Alkotók sorát hozhatnánk fel példaként, hogy a világban bárhová is kerültek, Erdély – legalábbis emlékképekben - visszatér, témaként folyamatosan jelen van munkájukban. Egy jelentős életmű alkotójaként, Gross Arnold grafikus számára Erdély változatlanul kimeríthetetlen kincseshánya, amely új és új lehetőségeket kínál.

Az út Tordától, szülővárosától, Budapestig Európa történelmének zakla-

tott periódusát jelenti (...) művészi útját tulajdonképpen mégsem befolyásolták. Kezdetből kialakult formanyelvvel jelentkezett, alkotói magatartása változatlan. Alkotásaiban „ellenvilágot” épít, illetve a létezőt akarja megszépíteni egy tündérrí, ideális világ jelenlétének a felmutatásával. A téma természeti kép, városkép – kezdetből képzelt, álmodott.”

(Kiemelés tőlem B.K.J.)

Forrás: Antalffy Krisztina

...

Aradon 1998 húsvétján *Zarándi Zarándok* címen megjelent egy kis református gyülekezeti lap, a pankotai egyházközség kiadásában. A lap ismertetésére, és benne egy Pávay Gyula tollából megjelent írásra visszatérek, előtte viszont Zárug Lukácsról írok, akire úgy bukkantam rá, hogy

elővettem a Romániai Magyar Irodalmi lexikon 5/2 (öt per kettős) kötetét, hogy a *Zarándi Zarándok*-ról tudjak meg egyet-mást. Megtudtam.

A következő címszó viszont *Zárug Lukács* volt, akire tökéletesen illik az a jellemzés, amelyet Józsa István

az erdélyi alkotókról írt Gross Arnold kapcsán.

Idézek a címszóból, amit M.J. – valószínűleg *Murádin Jenő* állított össze.

Zárug Lukács (Barót, 1911. nov.11. – 1985. ápr. 19. Bp.) – építész. Gyergyói magyar-örmény családból származott (a szülők Barótról csakhamar visszaköltöztek Gyergyószentmiklósról), s a Székelyföldnek ez a vidéke kötötte le elsődlegesen építészeti-népismereti érdeklődését. A segesvári német gimnáziumban érettségizett, utána a drezdai műszaki egyetem építészmérnöki karára iratkozott be. A gazdasági válság szorításában azonban ottani tanulmányait kénytelen volt Bukarestben folytatni. 1940 júliusában szerezte meg diplomáját, amelyet viszont a bécsi döntés után csak úgy ismertek el, hogy a végzregorlatot Budapesten meg kellett ismételnie. *Mind a román, mind a magyar fővárosban egyik szervezője volt az erdélyi diákokat összefogó diákegyesületi mozgalomnak. (...) Részt vett a tanulmányait Budapesten folytató erdélyi diákok által életre hívott Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületében (SZEFE), annak 1941 nyarán négy munkaközösségben végzett erdélyi falumunkáján. Az ottani építészeti felméréseket Budapesten, majd a Kolozsvári Művészeti Hetek (1942.máj.9.-jun.6.) programja keretében mutatták be.*

1941-től *Zárai* néven Budapesten (...) az ONCSA házak típusterveit készítette.

Egy korai tanulmányában föltárta a gyergyószentmiklósi örmény katolikus templom történetét és értékeit (Pásztortűz 1937/18). Az erdélyi népi építészeti és különösen a székelység épített örökségét rögzítette, igen nagyszámú dokumentumértékű fényképfelvételen. (Kiemelés B.K.J.)

A világhálón rátaláltam *Murádin Jenő* írására a Székelyföld 2007 decemberi számában, címe

Már sosem látható tájak (Zárug Lukács emlékezete)

Ebből idézek: Amikor mint magyar állampolgár szülőföldjét ismét látogathatta, a szenvedéllyel művelt fényképezést is újakezdte. Idősebb korában a hatalmas fényképgyűjtemény és felmérési rajzok rendezése jelentette mindennapi foglalkozását. A kasírozott képekre fölkerült a hely pontos meghatározása (település, utca, házszám), keltezés és rendszerbeli sorszám. Az utolsó felvételek már színesre váltottak át. Számomra, aki láthattam a gyűjtemény egy részét, a fehér-fekete képek a legszebbek, legértékesebbek. Az erdélyi népi építészeti és különösen a székelység épített öröksége rögzítődött ezeken a nagyszerűen komponált felvételeken. Virtuális világ ez, ahogy – csak példaként – az egykori gyergyószentmiklósi városképben a Selyem utca, a Vörösmarty utca, a Rákóczi út, a Békény patlak menti házak megjelennek. Már soha sem látható tájak ezek, utcák és terek, melyek képzeletünkben e képekkel megidézhetők.

A gyűjtemény az Eső utcából, ahol az építész lakott, nemrégiben átkerült egy rákoskeresztúri kertés házba. Leánya, *Bereczné Zárai Ilona* költözött ide családjával, azután, hogy édesapja 1985. április 19-én elhunyt. *Bereczné Zárai Ilona* okleveles építészmérnök. Példás rendben tartja a gyűjteményt. Ismeri az értékét. Valami csodára vár, hogy egyszer album formában megjelentetheti.

A kertben zajló műsort követően a házból nyílt meg *Zárai Lukács* építész „Akvarellék” címmel a festményeiből álló kiállítás

„*Zárai Lukács* 1911-ben az erdélyi Baróton született: édesapja örmény, édesanyja székely származású volt. Mint építész 1941-től 1956-ig Budapesten dolgozott, ám az ekkori események miatt ezután építőipari kalkulátorként dolgozott csak. Így szabadidejében ecsetet ragadott és festeni kezdett: főként építészeti

remekműveket (pl. Bazilika, Segesvári Szász Gimnázium), emberi arcokat, a természet szépségeit. Festőként közel 100 akvarellt és tanulmány rajzot készített. Éppen 20 évvel ezelőtt, 1985-ben hunyt el. A kiállítást emlékére fia, Zárai Lukács István és négy unokája ajánlotta fel”.

2005. május 31.

Szabó Juli

(*Örmények ünnepi megemlékezése Zuglóban c. cikk a XV. kerületi polgármesteri hivatal honlapjáról*)

2015. február 19- március 2. között *Kabdebó János* fotó kiállítása volt Budapest XIII. kerület Béke tér 1. szám alatti Városház Galériában.

A kiállítást Prof. *Dr. Kabdebó Lóránt* irodalomtörténész és felesége *Dobos Marianne* író nyitotta meg. Mindketten méltatták az alkotó művész örményországi, erdélyi, velencei és balatoni képekből válogatott fotográfiáit, amelyeken keresztül a látogatók és érdeklődők betekintést

kaptak az örmény kultúrába és teremtett világunkba a fotós szemüvegén át.

A megnyitón jelen volt *Dr. Tóth József* XIII. kerületi polgármester, valamint barátok, ismerősök és érdeklődők. Néhányan képviselték magukat az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület részéről is.

Ezúton köszönjük *Fördös Gábornak*, az Art Fotó Stúdió vezetőjének a megnyitó alkalmából készített fotóit.

Kabdebó János